

6. Лазарев В.А. Конституционно-правовые основы организации и деятельности Конституционного Суда РФ // Государство и право. – 1996. – № 5. – С. 3-12
7. Лазарев Л.В. Правовые позиции конституционного суда России. – М., 2003.
8. Основы права: Учебник / Под ред. В.В. Лазарева. – М., 2001.
9. Страшун Ю.А. Судебный конституционный контроль в России: уроки, проблемы и перспективы. Научно-практическая конференция (обзор) // Государство и право. – 1997. – № 5. – С. 5-14
10. Теория юридического процесса / Под общ.ред. В.И. Горшенева. – Х., 1985.
11. Хабриева Т.Я. Толкование Конституции: теория и практика: Дис. . . д-ра юрид. наук. – М., 1997.
12. Чиркин В.Е. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. – М., 1997.
13. Эбзеев Б.С. Конституция. Правовое государство. Конституционный Суд. – М., 1997.
14. Якубовский Д.О. Конституционный Суд РФ: государственно-правовые аспекты. – М., 1994.

Поступила в редакцию 31.10.2012

СВИРИДЮК Н.П.,

кандидат юридических наук, доцент

(Национальная академия внутренних дел)

ЩОДО ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Проаналізовано місце і роль економічної функції держави, акцентовано увагу на формуванні напрямів реалізації економічної функції держави у сучасному суспільстві.

я ц 4 я ц держава, суспільство, функція держави, економічна функція держави, правові засоби реалізації, правове регулювання економічних відносин.

Анализируются место и роль экономической функции государства, акцентируется внимание на формировании направлений реализации экономической функции государства в современном обществе.

я ц 4 я ц государство, общество, функция государства, экономическая функция государства, правовые способы реализации, правовое регулирование экономических отношений.

The analysis of the place and role economic function of the state are in this article. Emphasis is on shaping the direction of the economic function of the state in modern society.

Keywords: state, society, function of the state, economic function of the state, legal means of implementation, legal regulation of economic relations.

У період соціально-економічних і суспільно-політичних перетворень потреби переосмислення шляхів розвитку правової системи України, окремих галузей законодавства, зміцнення режиму законності, підвищення рівня правової культури тощо актуалізують звернення до проблематики реалізації економічної функції сучасної держави. Фундаментальні перетворення в економіко-правовій сфері української держави спонукають науковців до дискусії з питань необхідності перегляду концептуальних підходів у межах зазначеної проблеми.

Дослідженню функцій держави, зокрема й економічної, присвячені роботи відомих українських та російських вчених: В.Б. Авер'янова, В.В. Анцупова, Г.Ю. Атаняна, С.В. Бабаєва, О.Г. Варича, О.Б. Купцової, О.М. Лошихіна, С.І. Нефедової, О.П. Рябченко, Ю.О. Тихомирова, В.В. Цветкова, Р.О. Халфіна, Ю.С. Шемшученка та інших. У працях досліджено зміст функцій держави, надано характеристику форм і методів державного регулювання в умовах глибоких суспільних трансформацій перехідного періоду. З-поміж іншого особливої актуальності в науково-теоретичному аспекті набувають дослідження функцій держави у сфері економічних відносин. Але на сьогодні, як свідчить аналіз наукової вітчизняної літератури, дане питання вивчено ще недостатньо. Існуючий стан розробки даної проблеми зумовлює нагальну потребу в ґрунтовному аналізі економічної функції сучасної держави.

Як відомо, поняття «функція» латинського походження, що перекладається як «здійснення», «виконання», а в широкому розумінні – обов'язки, роль, яку виконує певний інститут, характеристику направлення або аспект діяльності. Вперше це поняття було застосовано німецьким філософом Г. Лейбницем на рубежі XVII–XVIII ст. [1, с. 395]. Взагалі термін «функція», як і багато інших суспільних понять, не є юридичним і був запозичений з інших наук. Так, на-

приклад, у математиці та фізиці поняття «функція» виражає залежність однієї величини від другої, тобто відображає ту залежність, при якій під час зміни одного параметра інший також певним чином змінюється. У свою чергу, у філософії під функцією найчастіше розуміють співвідношення декількох об'єктів, в якому зміна одного з них веде до зміни іншого.

Під функціями держави традиційно розуміють найбільш виразні напрями сутності державної діяльності, зміст цієї діяльності, її забезпечення. Тобто функції держави – це основні напрями діяльності держави щодо вирішення завдань, що стоять перед нею.

Поняття економічної функції держави можна сформулювати як зумовлені об'єктивними умовами соціального розвитку та виробничими цілями напрями державної діяльності в межах економічної системи суспільства [2, с. 115]. Економічна функція визначає місце і роль держави в системі економічного розвитку, встановлює межі втручання держави в процес управління економікою.

Окремої характеристики економічна функція держави потребує з точки зору її місця і ролі в системі функцій сучасної держави. По-перше, необхідно зазначити, що так як економічна функція здійснює найбільш загальний напрямок діяльності держави щодо реалізації поставлених перед нею цілей і завдань, вона належить до головних функцій країни, поряд з тим, так як її реалізація передбачає участь цілої низки державних органів, вона об'єктивно поділяється на підфункції. По-друге, економічна функція не обмежена часовими рамками і здійснюється державою протягом усього періоду свого існування, тому має постійний характер. По-третє, економічна функція реалізується як у внутрішній (внутрішньодержавній), так і в зовнішньополітичній сфері.

За своїм змістом економічна функція сучасної держави, як зазначає у монографії «Економічна функція сучасної держави» О.М. Лошихін, є сукупністю подібних між собою видів (різновидів) економічної діяльності держави, спрямованих на формування ринкових відносин у країні. Автор акцентує увагу на тому, що з еволюцією держави як системи відбувається зміна змісту і структури її економічних функцій. Розвиток продуктивних сил змінює виробничі відносини та структуру суспільства і влади: поява нових суспільних відносин призводить до розширення галузей права і формування нових економічних функцій. При цьому розвиток інших функцій держави, насамперед соціальних, відбувається за рахунок інтеграції або дезінтеграції їх з економічними функціями у межах складних функціональних систем, що свідчить про домінування економічного вектора розвитку [3, с. 78].

Сутність та зміст економічної функції також тісно пов'язані з характером національної економіки, структурою та шляхами її розвитку. Науковці у сфері державного управління визначають її як управління промисловістю, сільським господарством, будівництвом, транспортом, фінансами та деякими іншими відносинами, які суміжні з економічними питаннями.

Аналізуючи структуру та зміст економічної функції сучасної держави, доречно розглянути основні фактори, що історично визначають її специфіку в конкретний історичний період, зокрема: тип економічної системи; цілі розвитку економіки в даній системі; економічний потенціал і систему форм власності; розвиненість ринкових відносин; характер міжнародних відносин і рівень розвитку регіонів та місце держави в світовій системі господарювання, а також міжнародному поділі праці. До додаткових факторів, що визначають особливості економічної функції української держави в сучасних умовах, насамперед слід віднести реальний стан справ у економіці країни та розвиток на основі об'єктивних економічних законів ринкових відносин.

Слід зазначити, що економічна функція є найбільш загальним та постійним видом економічної діяльності сучасної держави [3, с. 67]. Економічна діяльність сучасної держави здійснюється у межах усієї держави та всіх ланок державного механізму та має загальнодержавний характер. На здійснення економічної функції спрямована також діяльність правоохоронних органів, які здійснюють охорону національної системи господарювання, прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій.

Враховуючи зазначене, до економічної функції сучасної держави можемо віднести такі напрями державної діяльності:

– створення умов для розвитку ринкових відносин, удосконалення ринкової інфраструктури;

- визначення місця держави в сучасних господарських системах, вибір шляхів забезпечення інтеграційної взаємодії державних і ринкових регуляторів;
- правове забезпечення функціонування змішаної економіки, визначення загальних умов ефективного господарювання;
- проведення політики макроекономічної стабілізації;
- організація виробництва суспільних товарів і послуг;
- раціональний перерозподіл ресурсів і доходів на регіональному рівні;
- забезпечення функціонування соціальної сфери, механізму соціального захисту населення;
- охорона навколишнього середовища;
- реалізація національних інтересів у світовій економіці.

У свою чергу, економічна функція, як і будь-яка функція держави, здійснюється за допомогою певних засобів і методів у формі соціальної діяльності. Ефективна реалізація економічної функції держави, її трансформація неможливі без наявності відповідних правових механізмів. Тому цілком очевидно, що державно-правове регулювання ефективного функціонування економічної системи в умовах її трансформації посилює роль держави в процесах, які відбуваються, з одночасним підвищенням рівня юридичної регламентації суспільних відносин, безпосереднім відображенням інтересів різних суспільних класів, соціальних верств і груп, визначенням їх ролі, прав та обов'язків у системі суспільного виробництва. Перехід до ринкової економіки супроводжується вдосконаленням передусім правотворчої форми здійснення економічної функції, розширенням законодавства в економічній сфері, підвищенням ролі права в регулюванні ринкових економічних відносин.

У свою чергу, досягнення економічних цілей є можливим за допомогою правових та організаційно-політичних засобів, які розподіляються на:

- внутрішньодержавні правові засоби реалізації економічної функції, до яких слід віднести весь широкий спектр правових засобів, що діють в межах конкретної національної правової системи (норма права, правозастосовний акт і т.д.);
- міжнародно-правові засоби реалізації економічної функції держави, до яких відносять відповідну норму міжнародного права, яка отримує свою формалізацію у міжнародному договорі, конвенції, хартії.

Застосування таких засобів може здійснюватися в різному поєднанні та на підставі різних методів. Зокрема, всі правові методи реалізації економічної функції держави умовно можна звести до двох основних груп: методи прямого регулювання економічної діяльності та методи непрямого регулювання економічної діяльності. Правові засоби, націлені на пряме регулювання економічної діяльності (реалізації економічної функції на міжнародній арені), мають певну схожість з наказами і директивами. Правові норми, націлені на непряме регулювання економічної діяльності, надають відповідним відносинам певну впорядкованість шляхом встановлення та закріплення економічних стимуляторів. Завданням непрямого юридичного регулювання є створення за допомогою юридичних норм такої сфери економічних відносин, в якій учасники зможуть самостійно координувати свою діяльність і здійснювати юридичний вплив.

Слід зазначити, що можливості правового регулювання в різних галузях суспільного життя неоднакові, держава може надавати різний регулятивний вплив на різні суспільні відносини. І тут найважливішу роль відведено методу правового регулювання (прийнято виділяти два основні методи правового регулювання: імперативний і диспозитивний). Правове регулювання економічної діяльності сучасної держави має будуватися на гармонійному поєднанні імперативного і диспозитивного методів, а відповідно, підпадати під сферу дії як публічного, так і приватного права.

Незважаючи на те, що правове регулювання економічних відносин має особливе соціальне значення, яке в умовах економічної кризи та при проведенні державою структурних перетворень економіки набуває все більшої актуальності, одностороннім слід визнати підхід, відповідно до якого правове регулювання економічної діяльності передбачає лише пряму державну участь, зумовлену насамперед імперативним методом правового регулювання.

Одним із значущих та показових в умовах перехідного періоду, пов'язаного з формуванням у країні передумов цивілізованого ринкового господарства, залишається визначення та

дотримання основних напрямів державної політики в економічній галузі. Така політика може здійснюватися під впливом певних обставин: поступовий відхід від тотального регулювання економіки в рамках держави; пошук співвідношення державного регулювання економіки та саморегулювання, а також визначення нових меж втручання держави в економіку держави; збільшення ролі саморегулювання економіки; визначення оптимального рівня централізації і децентралізації в управлінні економікою; подальше вдосконалення форм прямого і непрямого впливу на економіку держави; перехід до різноманіття форм власності та типів господарювання, чий рухливість і гнучкість надають сучасній економіці поліфонічний характер, роблять її здатною до швидких ефективних самоперетворювань, що конче необхідно на сучасному етапі науково-технічного прогресу; ускладнення економічного регулювання на основі поєднання конкурентно-ринкової, корпоративної і державної форм; різке збільшення ролі нових ринкових інститутів; пошук найбільш раціонального поєднання адміністративних та економічних методів управління економічними процесами; вдосконалення економічної політики держави на науковій основі з урахуванням особливостей розвитку держави; вдосконалення правових форм реалізації економічного механізму тощо. Отже, так чи інакше, державна політика в економічній галузі здійснює непрямий вплив на економіку держави (науково-технічний прогрес, інтелектуальна праця, наукова організація управління виробництвом тощо).

У зв'язку з цим не можна не згадати про цільові пріоритетні установки, що визначають як зміст економічної функції держави, так шляхи і засоби її реалізації: а) забезпечення (за допомогою державних засобів і методів) процесу реалізації економічних прав і свобод господарюючих суб'єктів, б) державний контроль за дотриманням «правил гри» між суб'єктами ринкових відносин, в) забезпечення конкурентного середовища, за рахунок державної антимонопольної політики.

Особливо слід зазначити, що головним пріоритетом реалізації економічної функції на міжнародній арені є саме сприяння розвитку національної економіки, яке в умовах глобалізації неможливо без широкого включення України в систему світогосподарських зв'язків. Для досягнення цієї мети необхідно:

- забезпечити сприятливі зовнішні умови для формування в країні економіки ринкового типу і для становлення оновленої економічної спеціалізації країни, що гарантує максимальний економічний ефект від її участі в міжнародному поділі праці;
- намагатися звести до мінімуму ризики при подальшій інтеграції України в світову економіку з урахуванням необхідності забезпечення економічної безпеки країни;
- сприяти формуванню справедливої міжнародної торгової системи при повноправній участі України у міжнародних економічних організаціях, що забезпечує захист у них національних інтересів країни;
- сприяти розширенню вітчизняного експорту та раціоналізації імпорту в країну, а також національному підприємництву за кордоном, підтримувати його інтереси на зовнішньому ринку та протидіяти дискримінації вітчизняних виробників і експортерів, забезпечувати суворе дотримання вітчизняними суб'єктами економічної діяльності українського законодавства при здійсненні таких операцій;
- сприяти залученню іноземних інвестицій в першу чергу в реальний сектор та пріоритетні сфери економіки;
- забезпечувати збереження та оптимальне використання національної власності за кордоном;
- приводити обслуговування українського зовнішнього боргу у відповідність до реальних можливостей країни;
- формувати комплексну систему українського законодавства і міжнародної договірно-правової бази в економічній сфері.

З вищезазначеного можна дійти висновку, що економічна функція сучасної держави є постійним напрямом діяльності держави в економічній та суміжних з нею сферах. Така сторона діяльності держави зумовлена об'єктивними потребами розвитку в суспільстві ринкових відносин. Формування напрямів реалізації та шляхів розвитку економічної функції держави у сучасному суспільстві неодмінно має враховуватися і пристосовуватись до змін у світовій системі господарювання.

Отже, у процесі здійснення економічної функції сучасна держава впливає на ринкові відносини. Цим створюються умови для розвитку економіки, гарантій свобод підприємництва, не допускаються монополізм і недобросовісна конкуренція в економічних відносинах. При здійсненні своїх основних функцій сучасна держава впливає на суспільні відносини (політичні, соціальні, культурні та ін.), а реалізуючи економічну функцію – на економічні відносини. У процесі реалізації економічної функції створюється матеріальна база, яка сприяє інтенсифікації, оновленню та активізації здійснення всіх інших основних функцій сучасної держави. Саме тому економічна функція є однією з визначальних.

Список використаної літератури:

1. Общетеоретическая юриспруденция: Учебный курс: Учебник / Под ред. Ю.Н. Оборотова. – Ростов-н/Д., 2011.
2. Щербаківський Г.З. Государство и экономическая система общества: теоретико-правовые и пракиологические основания соотношения и взаимодействия: Дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. – СПб., 2006.
3. Лоцихін О.М. Економічна функція сучасної держави. Теоретико-правові аспекти: Монографія. – К., 2008.

Надійшла до редакції 30.11.2012

ЯНКОВСЬКА Г.В.,

кандидат філологічних наук, доцент
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 340.13

**ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ РІЗНОВИДІВ МОВ
(НА МАТЕРІАЛІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ
МОВНОЇ ПОЛІТИКИ»)**

У статті проаналізовано різновиди мов на матеріалі Закону України «Про засади державної мовної політики», зосереджено увагу на недоліках у називанні термінів чи формулюванні їх визначень.

Ключові слова: мова, державна мова, офіційна мова, регіональна мова, мова меншин, мова національних меншин.

Аналізуються різновидності мов на матеріалі Закону України «Об основах государственной языковой политики», сосредоточено внимание на недостатках в именовании терминов или их формулировке.

Ключевые слова: язык, государственный язык, официальный язык, региональный язык, язык меньшинств, язык национальных меньшинств.

The varieties of languages have been analyzed in the article on the material of the Law of Ukraine «On Fundamentals of the State Language Policy». The accent is made on the faults in naming or formulating of definitions of terminological combinations.

Keywords: language, state language, official language, regional language, minority's language, national minorities' language.

Понад 20 років українське суспільство чекало нового закону про застосування мов у нашій державі, адже Закон Української РСР «Про мови в Українській РСР» від 28 жовтня 1989 р. через свою застарілість фактично не виконувався. Нарешті, 3 липня 2012 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про засади державної мовної політики» (надалі – Закон про мовну політику). Утім, довгоочікуване сподівання не принесло бажаного результату, адже його прийняття породило чималу кількість невдоволень як загалом щодо прийняття закону (порушення процедури його прийняття), так і зокрема щодо його змісту (розширення сфер використання регіональних мов та мов меншин, а особливо російської мови, неповноти поданого переліку мов, віднесених до регіональних мов або меншин України, назви закону тощо). Попри такі суттєві зауваження цей закон все-таки був опублікований, а тому 10 серпня 2012 р. набрав чинності.

Закон про мовну політику спрямований насамперед на застосування мов, на регулюван-

